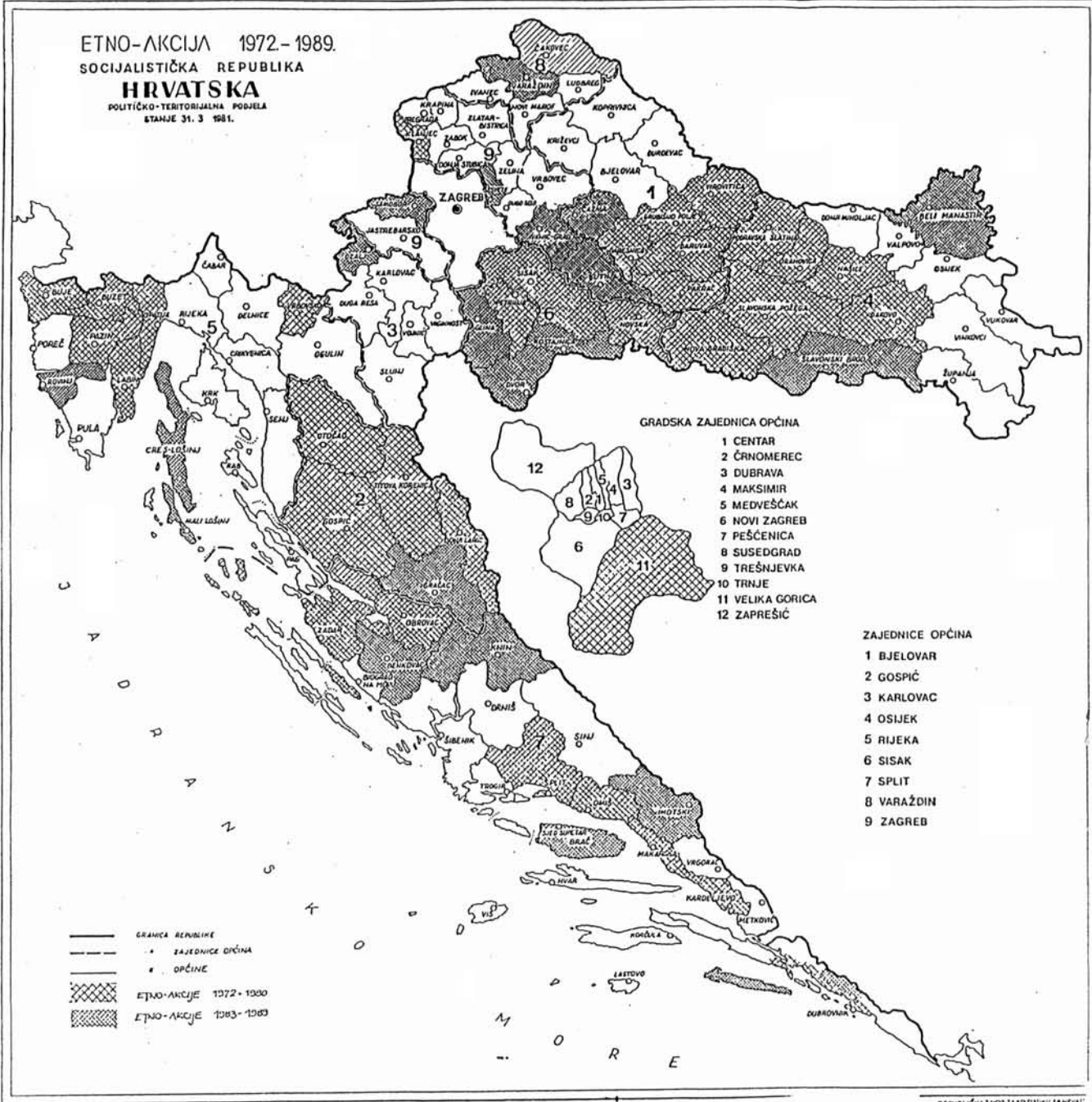

ETNO-AKCIJA 1972-1989.
 SOCIJALISTIČKA REPUBLIKA
HRVATSKA
 POLITIČKO-TERITORIJALNA PODJELA
 STANJE 31. 3. 1981.

REPUBLIKA ZAPOSLOVANJE

Etnoakcija
 Ethno-action

Manda Horvat

Republički zavod za zaštitu spomenika kulture
Zagreb

Akcija: istraživanje i fiksiranje etnoloških spomenika na području Hrvatske

Metodološki ujednačen i planski dugoročan zadatak na području cijele Republike Hrvatske jest akcija »Istraživanje i fiksiranje stanja etnoloških spomenika u cilju prikupljanja dokumentacije i proučavanja mogućnosti njihove zaštite na području Hrvatske«. Akciju provodi Republički zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu s regionalnim zavodima i općinskim zavodima, u suradnji s muzejima.

Sama akcija provodi se u nekoliko faza. To su:

- a) stručne predradnje,
- b) organizacijske pripreme,
- c) istraživanje na terenu, koje se sastoji od dva dijela osnovne evidencije i inventarizacije,
- d) završna faza rada – stručna obrada prikupljene etnograđe.

Glavni ciljevi akcije su dobivanje *osnovne evidencije* o rasprostranjenosti etnološke građe na području naše republike, koja se, s obzirom na geografski smještaj, reljef tla, klimatske uvjete i rasprostranjenost kulturnih krugova dijeli na tri osnovne zone:

- panonsku,
- jadransku,
- dinarsku (planinsku).

Drugi osnovni zadatak je *inventarizacija* nepokretnih i pokretnih spomenika kulture koja se obavlja prema izrađenim upitnicima za »ruralne cjeline, pojedinačne objekte i pokretne predmete«.

Odabir područja na kojem će se akcija provoditi radi se prema procjeni ugroženosti tradicijskoga graditeljstva, procjeni neistraženosti i vrijednosti objekata i predmeta. Zadnjih desetak godina, istraživanjem se obuhvati cijela općina sa svim naseljima i dijelovima naselja (zaselcima).

Ekipu na terenu sačinjavaju stručnjaci Republičkog zavoda, Regionalnog zavoda na čijem se području djelatnost radi i područnog muzeja, dakle etnolozi-konzervatori, etnolozi-kustosi, arhitekti-konzervatori, studenti etnologije i arhitekture, fotograf.

Jedna grupa pribavlja podatke o naselju, drugi obrađuju objekte pojedinačno ili okućnicu sa svim postojećim objektima, muzealci obrađuju pokretne predmete. Ekipa naravno koristi sve statističke, stručne i katastarske podatke određene općine.

Arhitekt, arh. tehničar ili student arhitekture skicira:

- situaciju cijele okućnice,
- tlocrt prizemlja i katova s označavanjem mjera cijelog objekta i pojedinačnih prostorija,
- označava raspored pokućstva i detalje, ukoliko je zadržan njegov tradicijski smještaj.

Fotograf snima objekte u cjelini, pojedine fasade i značajne detalje.

Dosad je u dvadesetak godina obrađeno više od 1.000 naselja, 4.000 nepokretnih i više od 9.000 pokretnih etnoloških predmeta.

Bogata dokumentacija prikupljena na takvim akcijama stručno se obrađuje u obliku dosjea.

Oblici i metode zaštite

Po našem Zakonu o zaštiti spomenika kulture, za naše zakonodavstvo su kulturna dobra etnološkog karaktera u svemu iz-

Sažetak

Republički zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu s regionalnim i općinskim zavodima i muzejima provodi akciju »Istraživanje i fiksiranje stanja etnoloških spomenika u cilju prikupljanja dokumentacije i proučavanja mogućnosti njihove zaštite na području Republike Hrvatske«. Akcija se provodi u četiri faze: stručne predradnje, organizacijske pripreme, istraživanje na terenu i završna faza – stručna obrada prikupljene etnograđe.

Glavni ciljevi akcije su dobivanje osnovne evidencije i inventarizacija nepokretnih i pokretnih etnoloških spomenika. Ekipu na terenu sačinjavaju etnolozi (konzervatori i kustosi), arhitekti-konzervatori, studenti arhitekture i etnologije i fotograf.

Dosad je u dvadeset godina obrađeno više od 1.000 naselja, 4.000 nepokretnih i više od 9.000 pokretnih etnoloških predmeta.

Na kraju autorica govori i o oblicima i metodama zaštite u Hrvatskoj.

jednačena s ostalim kulturnim dobrima, te ruralne cjeline uživaju istu pravnu zaštitu kao i urbane.

Očuvanje ruralnih cjelina, kao i pojedinačnih objekata, predstavlja poseban problem u zaštiti graditeljske baštine. Raznolikost građevnih oblika i materijala s jedne strane i uzroka propadanja s druge strane otežavaju jedinstvenu metodologiju.

Mi se zalažemo za – zaštitu *in situ* i
– zaštitu preseljenjem objekata.

Daje se prednost zaštiti *in situ*. Čuvati ruralno naselje, dio naselja ili samo okućnicu možemo tako da mu damo muzejsku namjenu ili nastojimo da se održe postojeće odgovarajuće funkcije i stvore nove koje bi trebale odgovarati socijalnim, kulturnim i ekonomskim potrebama stanovnika.

Drugi je način preseljenje objekata istih tipoloških karakteristika na jedno mjesto, odnosno stvaranje muzeja na otvorenom. Takvi muzeji mogu biti centralni, regionalni i lokalni, no niti u jednom slučaju ne možemo spomenuti zadovoljavajući primjer, osim na neki način Spomen-park Kumrovec.

U ostvarivanju te zaštite nailazimo na mnogobrojne prepreke. Povijesne ruralne cjeline štite se prostornim planovima, tako da se za njih utvrđuju posebni uvjeti građenja, ali kako donošenje provedbenih planova za ruralna naselja nije osobito ažurno, izostaje mnogo puta mogućnost stvarne intervencije. Naš prijedlog je hitna izrada provedbenih planova za naselja koja su po našoj ocjeni sačuvala u velikoj mjeri karakterističnu tradicijsku arhitekturu.

Summary

Manda Horvat

Research and Establishment of Ethnological Monuments in Croatia

Research and determination of the condition of ethnological monuments with the aim of gathering information and studying possible ways of their protection in the territory of Croatia is a methodologically coordinated and a long-term planned assignment which is being carried out within the entire territory of Croatia. The work proceeds through the following stages: professional preliminary work, organisational preparation, on-site research and the final stage of work – a professional analysis of the gathered ethnological facts.

The field work is primarily aimed at obtaining elementary evidence of the expansion of the ethnological build-up in our republic, and making an inventory of the unmovable and movable cultural monuments.

The field-work team consists of ethnologists (conservators and curators), architects – conservators, students of ethnology and architecture and photographers. Up to now, during the past twenty years over 1000 settlements, 4000 unmovable and over 9000 movable ethnological objects have been researched. At the end the author said something about the methods of protection in Croatia.